

Nr 171

Av herrar Hedlund och Ohlin, angående vuxenutbildningen.

(Lika lydande med motion nr 132 i Första kammaren)

Vårt moderna samhälle betecknas ofta som ett »utbildningssamhälle». Härmed avses att det nuvarande, föränderliga samhället har ett starkt accentuerat behov av kvalificerad och utbildad arbetskraft. Det är med andra ord en kraftig press på samhällets utbildningsresurser. Ett uttryck för detta är de betydelsefulla beslut som under senare år fattats på undervisningens område. Genom dessa reformer har förutsättningar skapats för att bättre tillgodose utbildningssamhällets krav på de ungas utbildning.

Vad däremot de vuxnas utbildning beträffar nödgas man konstatera att den inte är tillfredsställande ordnad. Samhällets insatser härvidlag har hittills varit otillräckliga. Utbildningsmöjligheter saknas i stor utsträckning. Studiefinansieringsfrågan är otillfredsställande ordnad.

Två väsentliga skäl kan anföras varför samhället måste vidtaga kraftfulla åtgärder i syfte att underlätta utbildning och fortbildning av vuxna. Det ena är samhällsutvecklingen, det andra rättvisekravet.

Vad det förstnämnda skälet beträffar har vårt samhälles dynamiska utveckling, framstegen inom teknikens värld och de fortskridande struktur- och omvandlingarna inom näringslivet skapat ett klart manifesterat behov av fortbildning. Detta gäller även dem som i sin ungdom fick en efter dåtida förhållanden tillfredsställande utbildning.

Det måste vidare framstå som ett elementärt rättvisekrav att de kategorier vuxna, som av olika skäl inte haft möjlighet att i sin ungdom få utbildning svarande mot sin ambition och fallenhet, i dag bereds tillfälle att ta skadan igen.

Man har beräknat att ca 80 % av de vuxna nu har genomgått enbart folkskola. I en snar framtid kommer lika många yngre att ha något slag av gymnasial utbildning. Mot den bakgrunden måste det anses angeläget ge de äldre möjligheter till vuxenutbildning. Behovet av vuxenutbildning kommer emellertid att kvarstå även sedan det nya skolsystemet utbyggs att omfatta alla. Samhällsutvecklingen kommer även då att medföra krav på fortsatt utbildning.

Begreppet vuxenutbildning

Vuxenutbildning är inget entydigt begrepp. Begreppsförvirringen är f. n. stor. Det finns många typer av vuxenutbildning lika väl som det finns

en mängd kursanordnare, avnämare och medintressenter vid utbildning av vuxna.

En mycket grov indelning kan emellertid göras i fria studier och målinriktad utbildning. Därvid blir själva syftet med studierna avgörande för gränsdragningen mellan olika typer av vuxenutbildning. Med fria studier avses då närmast vad som brukar benämnas frivilligt folkbildningsarbete. Studieförbundens och länsbildningsförbundens verksamhet liksom folkhögskolans undervisning innefattas därmed i begreppet fria studier.

Den målinriktade utbildningen skiljer sig ifrån de fria studierna så till vida att den avses leda fram till viss examen, ge viss kompetens eller meritering. Till denna utbildningsform skulle då egentlig skolutbildning på vuxenutbildningsnivå liksom postgymnasial sådan komma att räknas.

En gränsdragning av här antytt slag är emellertid alltid vanskelig att göra. Det visar sig inte minst därigenom att de »fria studierna» allt oftare tenderar att bli målinriktade. Såväl det allmänna folkbildningsarbetet som folkhögskolorna har i ökad omfattning framträtt som kursanordnare av ren målinriktad vuxenutbildning, bl. a. på gymnasie- och universitetsundervisningsområden.

Av praktiska skäl torde emellertid den indelning vi här skisserat tills vidare vara användbar. I denna motion avser vi att behandla företrädesvis den målinriktade utbildningen.

En mera finfördelad indelning av utbildningen, som dessutom överensstämmer med yrkesutbildningsberedningens definitioner, skulle leda till uppdelning i begreppen grundutbildning och fortsatt utbildning. Med grundutbildning avses då förstagångsutbildning. Grundutbildningen kan ha bestått av enbart obligatorisk skolgång, av gymnasial eller postgymnasial utbildning. Vuxenutbildningen avser utbildning, som tas upp efter en tidigare avslutad eller avbruten grundutbildning samt efter en tids yrkesverksamhet. Den fortsatta utbildningen — den egentliga vuxenutbildningen — omfattar då sådan utbildning som behövs för att hålla yrkeskunskaperna vid liv och för förkovran i yrket (fortbildning), utbildning för möjligheter till avancemang (vidareutbildning), utbildning för att tillföra expansiva näringsgrenar kvalificerad arbetskraft (uppskolning), utbildning för ett nytt yrke (omskolning) samt utbildning för icke arbetslöshetshotade lågavlönade (bristyrkesutbildning). De tre sistnämnda kategorierna är arbetsmarknadspolitiskt motiverade och kan sammanfattas i begreppet arbetsmarknadsutbildning, vilket vi inte avser att närmare behandla i denna motion. Vi anser det emellertid vara självklart att samhället ger den sistnämnda formen av vuxenutbildning hög prioritet, särskilt i en tid av stora strukturella förändringar inom näringsliv och förvaltning.

På lång sikt är emellertid en ökad satsning från samhällets sida även på övrig vuxenutbildning än den rent arbetsmarknadspolitiskt motiverade riktigt ur samhällsekonomisk synpunkt. En höjd utbildningsnivå hos alla måste rimligen leda till högre produktivitet. Ökade investeringar i allmän vuxenutbildning kommer att ge utdelning i form av snabbare ekonomisk expansion i framtiden än annars skulle ha varit fallet.

Behovet av vuxenutbildning

Det är svårt att exakt ange hur många som i dag deltar i det vi vanligen kallar vuxenutbildning. Yrkesutbildningsberedningen har i sitt år 1966 avlämnade betänkande, Yrkesutbildningen, uppskattat antalet vuxenstudierande enligt följande: studieförbunden ca 1 miljon deltagare i studiecirklar, varav i målinriktade studier ca 100 000, yrkesskolornas deltidskurser ca 100 000, omskolningsverksamhet ca 40 000, folkhögskolor, vuxengymnasier och kvällsgymnasier ca 20 000 samt 100 000-tals deltagare i intern utbildning, korrespondenskurser och radio- och TV-undervisning. Beredningen ansåg för sin del, att det för närvarande inte fanns möjligheter att göra några realistiska beräkningar beträffande omfattningen av den framtida vuxenutbildningen. Alla siffror som rör den kvantitativa utvecklingen på detta område tyder emellertid på en kraftig och oavbrutet accelererande ökning av antalet vuxenstudierande.

Det är med andra ord omöjligt att fastställa någon prognos för vuxenutbildning, då efterfrågan synes växa i takt med tillgången. Det enda man med någon högre grad av säkerhet kan påstå är att redan den nuvarande vuxenutbildningen omfattar lika många — ca 1,2 miljoner studierande — som de vilka kan inkluderas i det reguljära skolsystemet samt att intresset för fortsatt utbildning kan förväntas öka med en förbättrad grundutbildning. De ansvariga myndigheterna bör därför enligt vår mening fortlöpande kartlägga och analysera utvecklingen samt föreslå därav betingade åtgärder.

Vuxenutbildningens framtida organisation

En rad statliga utredningar har under senare år behandlat vuxenutbildningsfrågorna. De viktigaste av dessa har varit radioutredningen, arbetsmarknadsutredningen, gymnasieutredningen samt yrkesutbildningsberedningen. Någon samordnande eller övergripande utredning har inte företagits. Från vårt håll har motioner tidigare väckts med krav på en samlad översyn av hela vuxenutbildningsområdet. Dessa motionsyrkanden har emellertid avslagits av riksdagsmajoriteten. Det är likväl uppenbart att en samlad syn och en samordning av resurserna på ett så splittrat område som vuxenutbildningens hade varit av stort värde ur såväl samhällets som den enskilde vuxenstudierandes synpunkt.

De många olika utredningsförslagen kräver s a m o r d n i n g beträffan-

de organisationen. Vuxenutbildningen bör stå under enhetlig central ledning och ha ansvariga organ på såväl regional som lokal nivå. I största möjliga utsträckning bör befintliga organ ha ansvaret för och överinseendet över den målinriktade vuxenutbildningen. Särskild administration vid sidan om de nuvarande utbildningsmyndigheterna bör därför om möjligt undvikas.

Av väsentlig betydelse är att utbildningen blir tillräckligt geografiskt spridd för att kunna vara tillgänglig för alla. Förutom lokalt anordnad vuxenutbildning, som bör förekomma i mån av tillgång på elever och lärare, bör regional sådan och vuxenutbildning av riksrekryterande karaktär finnas. Folkhögskolorna torde i framtiden kunna tjäna som regionala vuxenutbildningscentra. Vid dessa skolor finns redan nu vuxenpedagogisk expertis och i de flesta fall möjligheter till stora variationer och stor frihet vid uppläggningsen av kursinnehåll och kursomfång.

Vad de riksrekryterande vuxensolorna beträffar finns redan nu två sådana, vuxengymnasierna i Härnösand och Norrköping. Ett flertal sådana bör tillkomma i olika delar av landet. Det torde vara lämpligt att förlägga någon av dessa skolor till Stockholm, där av erfarenhet ett stort vuxenutbildningsbehov finns.

De nuvarande och tillkommande vuxengymnasierna bör utvidgas till att omfatta även fackskola för att möta efterfrågan också på sådan utbildning. Denna tankegång kom också till uttryck i 1964 års riksdagsbeslut rörande fackskolan, varvid i princip en kvot av 25 % av antalet utbildningsplatser förbehölls äldre sökande.

Vi förutsätter vidare att den nuvarande kvällsgymnasieorganisationen vid en reformering av vuxenutbildningen antingen bibehålls och ges ytterligare resurser eller integreras med det kommande vuxenutbildningssystemet, så att tillgången på utbildningsplatser därmed ökar totalt sett. Också vid kvällsgymnasierna bör utbildning på fackskolenivå förekomma.

Av största vikt är att den framtida organisationen av vuxenutbildningen görs flexibel. Därmed underlättas en smidig anpassning till de nya krav samhällsutvecklingen kan ställa på denna utbildningsform.

Ett uttryck för en sådan flexibilitet är ett inordnande av den nuvarande korrespondensundervisningen i ett kommande vuxenutbildningssystem liksom av den målinriktade utbildning, som bedrivs av studieförbund och andra liknande organ.

De större korrespondensinstituten i vårt land erbjuder numera kurser på vitt skilda fält och på olika nivåer, från det akademiska stadiet och nedåt. För många vuxna är denna studieform den enda möjliga, i synnerhet för dem som jämsides med ett förvärvsarbete vill fortbilda sig och inte har tillgång till annan utbildning på hemorten. De resurser och den långa erfarenhet av vuxenundervisning som dessa institut besitter bör samhället ta i sin tjänst och tillgodogöra sig i form av kombinerad lärarledd undervis-

ning och korrespondensundervisning vid såväl lokalt, regionalt som centralt anordnad vuxenutbildning.

Också studieförbund, bildningsorganisationer m. fl. organ, vilka på sitt program har målinriktad utbildning, torde kunna komma att spela en betydelsefull roll som anordnare av vuxenutbildning. Dessa organ har möjligheter att anordna gruppvis bedrivna studier, inte minst på gymnasial och postgymnasial nivå. Med hjälp t. ex. av videobandspelare eller andra tekniska hjälpmedel kan dessa organisationer få stora utbildningsuppgifter vid sidan av reguljärt folkbildningsarbete.

Över huvud gäller att vuxenutbildningen måste ta såväl tekniken som den moderna pedagogiken i sin tjänst. Därmed uppstår bl. a. frågan om möjligheten att använda radio och television i utbildningen. I en framtid torde tekniken också medge att datamaskinförmedlad undervisning kan bli tillgänglig för stora grupper vuxenstuderande.

Vuxenutbildning via radio och TV

I såväl enskilda motioner som partimotioner från mittpartihåll har under en följd av år krav rests på vidgad användning av radio och TV i utbildningens tjänst. Vid 1962 års riksdag framfördes krav från vårt håll om utredning rörande möjligheterna för och utformningen av undervisnings-TV på akademisk nivå, varvid borde undersökas möjligheterna att inordna sådana program i de reguljära TV-programmen samt om det amerikanska s. k. closed circuit-systemet kunde utnyttjas även i vårt land. De utredningskrav, som då framfördes, kvarstår oförändrade. Radioutredningen kan inte sägas ha penetrerat detta problem tillräckligt.

Vid 1963 års riksdag väcktes motioner från centerpartihåll om utredning av frågan om vidareutbildningskurser för lärare, framför allt på länsplanet och genomförda på kvällstid, samt om kombinerade korrespondens- och radiokurser. Utskottet tillstyrkte i princip, men förslaget synes aldrig ha blivit realiserat.

Frågan om användning av *i n t e r n t e l e v i s i o n* i undervisningen har gång efter annan aktualiserats i motioner från vårt håll, bl. a. i samband med propositionerna om reformering av de gymnasiala skolorna (1964) och utbyggnaden av universitet och högskolor (1965). Vid det senare tillfället föreslogs bl. a. att ett ökat studerandeantal vid universitet och högskolor skulle kunna mötas med ökat utnyttjande av radio-, televisions- och korrespondensundervisning (motion I: 781). I stort sett samma motionskrav framfördes i motion II: 935. I den gemensamma mittenreservationen till statsutskottets utlåtande nr 173 framfördes på nytt kravet om ett radio-TV-korrespondensuniversitet.

I motionerna I: 396 och II: 499 vid 1966 års riksdag framhölls från mittpartihåll att etermedia torde erbjuda slumrande tillgångar för vuxenutbildningen. Ett bättre utnyttjande av dessa tillgångar förordades. Det påpeka-

des vidare, att en geografisk och social rättvisa i fråga om studieutbud lättare kunde åstadkommas genom undervisning via etermedia än på annat sätt.

I motion II: 214 vid samma riksdag framfördes förslag om statskunskapsstudier inom radiouniversitet även på tvåbetygsnivå, möjligheten till radio-TV-korrespondensuniversitet som komplement till nuvarande universitetsorganisation samt utökat antal programkanaler, bl. a. en speciell programkanal i TV för utbildningsändamål. Radions undervisning föreslogs vidare utbyggd genom ökning av sändningstiden i program 2 på lördagar och söndagar. Krav restes också i fråga om utvidgad massmedieforskning.

Vid 1966 års riksdag behandlades propositionen om rundradions fortsatta verksamhet. Departementschefen ansåg sig inte kunna ta ställning till radioutredningens förslag om särskild rundradio, som skulle möjliggjort ett större programutbud på utbildningssidan. Inte heller till övriga av radioutredningen framlagda förslag om utbildning via radio och TV ansåg sig departementschefen kunna ta ställning med hänvisning till att särskild proposition skulle föreläggas 1967 års riksdag beträffande vuxenutbildningen m. m.

I anledning av nämnda proposition om rundradions fortsatta verksamhet väcktes motioner från vårt håll om vidgad användning av radio och TV i undervisningens tjänst, såväl inom det allmänna skolväsendet som i vuxenutbildningen. Bl. a. krävdes ökat antal sändningstimmar i radio och TV på lördags- och söndagsförmiddagar i ämnen av speciellt intresse för vuxna i arbetslivet.

Under höstriksdagen 1966 interPELLERADES också från vårt håll i vuxenutbildningsfrågan. I interpellationen förordades möjligheten att i största möjliga utsträckning använda etermedieundervisning vid en kommande reformering av vuxenutbildningen. Vidare efterlystes initiativ beträffande akademisk lågstadieundervisning i ett radio- och TV-universitets regi. Interpellanten krävde en *f l e r å r s p l a n* för utbyggnaden av ett radio- och TV-universitet. Samtidigt påpekades att många goda förslag framlagts på detta område av såväl radioutredningen som universitetskanslersämbetet utan att de blivit förverkligade. Bl. a. har gymnasiekurs i engelska förordats, vidare ett- eller tvåbetygskurs i fysik, akademiska kurser i företagsekonomi, nationalekonomi eller i andra samhällsvetenskapliga ämnen. I sitt kortfattade svar, som i stort gick ut på hänvisning till den kommande propositionen, underströk departementschefen emellertid att det enligt hans mening nu fanns starka skäl för att i ökad utsträckning ta i anspråk t. ex. etermedia för undervisningsändamål. Vi noterar därför med viss tillfredsställelse att regeringen nu har för avsikt att realisera de förslag vi tidigare framlagt men beklagar samtidigt att det inte kunnat ske på ett långt tidigare stadium. Inte minst de vuxenstudierande torde beklaga den försening av frågans lösning, som på detta sätt uppstått.

Enligt pressuppgifter förbereds nu förslag om en särskild produktionsenhet för produktion av utbildningsprogram i radio och TV. Förhandlingar pågår med vissa företag. I det sammanhanget vill vi erinra om det förslag vi framförde i samband med behandlingen av propositionen om radions och televisionens framtida verksamhet. Vi förordade där att viss del av programproduktionen hos Sveriges Radio, t. ex. undervisningsprogrammen i TV, med fördel i förbilligande syfte skulle kunna läggas ut som beställningar hos s. k. fria producenter. Vi noterar också på denna punkt att de idéer vi framfört håller på att förverkligas. Vi ämnar återkomma i denna fråga när utförligt förslag från regeringens sida föreligger.

Vi förordar en vidgad användning av etermedia i undervisningen på alla stadier, såväl inom det allmänna skolväsendet som för postgymnasial utbildning av olika slag. Försöksverksamhet bör inledas med ett radio-TV-korrespondensuniversitet som ett komplement till nuvarande universitetsorganisation. Möjligheterna att till television och radio helt eller delvis förlägga viss akademisk undervisning i vissa ämnen eller ämneskategorier bör prövas. I framtiden bör en sådan varierad undervisning kunna erbjudas i etermedia att möjlighet därmed ges att avlägga fullständig akademisk examen. Större vikt bör därvid läggas vid den reella än vid den formella kompetensen för de studerande vid sådan utbildning. Så fort den nu pågående försöksverksamheten med s. k. kanalklyvning givit positiva resultat bör enligt vår mening försökssändningar inom den av radioutredningen föreslagna särskilda rundradion kunna äga rum. Slutligen bör förslag skyndsamt utarbetas om införande av en särskild utbildningskanal i TV — ett program 3 i TV — vartill frekvensmöjligheter redan nu föreligger. Lämplig riktpunkt torde därvid vara att sändningsmöjligheter bör föreligga vid mitten av 1970-talet.

Vuxenpedagogisk forskning m. m.

Det står utom varje tvivel att vuxenundervisningen kräver annan pedagogik och metodik än reguljär undervisning inom den s. k. barn- och ungdomsskolan. För de vuxenstuderande, vilka endast har folkskola eller grundskola bakom sig, är inte heller den akademiska undervisningsformen lämplig. Speciell hänsyn måste tas till den vuxenstuderandes situation. Ofta har vederbörande försörjningsplikt, till stor del är det fråga om studier på fritid, den vuxnes erfarenhetsvärld är en helt annan än barnets, möjligheterna att förstå sammanhang och följa resonemang är större hos vuxna än hos ungdomar, i gengäld har den vuxne svårare för ren memorering, d. v. s. minneskunskaper, etc.

Som exempel på angelägna forskningsobjekt kan nämnas inlärningsprocessen hos vuxna och dess variation med ålder, ämnesområde och undervisningsmetodik. Den bästa avvägningen mellan enskilda studier och handledd undervisning bör också undersökas. Vuxnas studiemotivation bör kartläggas, dels varav den beror, dels hur den kan väckas och ökas. Ett an-

nat angeläget forskningsområde är att undersöka möjligheterna till bästa studieekonomi och metodik för grupper där deltagarna företer olikheter beträffande tidigare utbildning, yrkeserfarenhet, ålder och personlig målsättning.

Ett närliggande forskningsområde avser de pedagogiska hjälpmedlen för vuxenstudier. Dels bör deras lämpligaste utformning undersökas, dels bör resultat framkomma om deras bästa utnyttjande. Det är ett känt faktum att de läroböcker som nu finns i marknaden och som avser det allmänna skolväsendet många gånger är helt olämpliga för vuxenbruk, bl. a beroende på ett annat och för barn eller ungdom avpassat ordval, sätt att illustrera dem etc. Läromedel för vuxenstudier saknas i stor utsträckning i den allmänna marknaden, om man bortser från den litteraturstudieförbunden framställer. Den är visserligen ytterst lämplig för vuxenstudier men är ofta avsedd för ren folkbildningsverksamhet och inte för examensinriktade studier eller studier som avser att ge viss kompetens. Förutom ren forskning för att få fram de bästa hjälpmedlen bör således produktion av sådana hjälpmedel sättas i gång i större skala.

Av väsentlig betydelse är också att en för vuxenundervisningen speciellt avpassad lärarutbildning införs. För närvarande bedrivs ingen sådan utbildning. Lärarhögskolorna har viss kapacitet om än otillräcklig på detta område. Utöver detta förekommer egentligen endast sporadiska kurser anordnade av skolöverstyrelsen för nuvarande och blivande folkhögskollärare. En adekvat lärarutbildning blir därför ett angeläget krav vid reformeringen av vuxenutbildningen. Det torde vara lämpligt att sammanföra den vuxenpedagogiska forskningen med lärarutbildningen och förlägga denna till våra lärarhögskolor, där speciella kurser eller linjer för sådan utbildning bör anordnas. Därvid krävs att professorer i vuxenpedagogik — eller »praktisk pedagogik, särskilt vuxenpedagogik» — inrättas och att till dessa knyts väl utrustade forskningsinstitutioner. Från mittpartihåll framfördes motionskrav om en sådan professur redan vid 1965 års riksdag.

Studiesociala frågor m. m.

Den nu mest angelägna studiesociala reformen avser sådana vuxenstudier, vilka i sin ungdom inte erhöi den utbildning de önskade men för vilken de hade förutsättningar och fallenhet. Målsättningen för en studiesocial reform bör vara att den som så önskar skall utan ekonomiska hinder och vid vilken tidpunkt som helst kunna fortsätta sina studier till den nivå som motsvarar ens anlag och intressen. De studiesociala villkoren för vuxenstudier bör vidare vara sådana att valfrihet verkligen föreligger mellan heltidsstudier och fritidsstudier eller fritidsstudier i kombination med en kortare period för heltidsstudier. Alternativt kan också deltidstudier i stället för heltidsstudier givetvis förekomma.

Det nuvarande stödet till deltagare i arbetsmarknadsutbildning och liknande kursverksamhet visar här vägen för en reform, även om bestämmelserna för ett studiestöd för här avsedd målinriktad utbildning måste utformas med hänsynstagande till det produktionsbortfall en större efterfrågan på sådan vuxenutbildning kan leda till. Ledighet från arbetet för studier bör vidare kunna erhållas. Regler för sådan ledighet bör därför utarbetas. Det är också en angelägen reform att det studiesociala stöd, som kommer att utgå till de vuxenstuderande, knyts till eller integreras med det allmänna studiesociala stödet utan att fördenskull någon fixering behöver ske vid de belopp som nu utgår i form av studiehjälp eller studiemedel. Det allmänna studiesociala stödet bör vidare indexregleras för att ge kompensation för penningvärdets fall.

Målinriktad vuxenutbildning av olika slag skall — i likhet med undervisningen inom det övriga utbildningsväsendet — i princip vara kostnadsfri. Härav följer att vi kräver att den målinriktade utbildning som bedrivs vid våra korrespondensinstitut bör göras kostnadsfri. Ofta medför korrespondensstudier dryga utgifter för den enskilde studerande. Det är ett rättvisekrav att dessa studerande tillhandahållas denna undervisning kostnadsfritt. De statliga breviskolestipendierna, som i bästa fall utgår med några hundra kronor om året, utgör för denna kategori en alltför ringa hjälp.

I detta sammanhang bör även observeras att de som avlägger examen som privatister har att erlägga olika avgifter för sin examen, bl. a. arvoden till examinerande lärare. Detta är en orättvisa som bör rättas till. Någon medelsanvisning torde inte erfordras. Riksdagen bör hemställa att Kungl. Maj:t utfärdar föreskrifter härom.

För studerande vid kvälls- och vuxengymnasierna finns nu möjlighet till vissa statliga stipendier, s. k. vuxenutbildningsbidrag, som efter behovsprövning kan utgå under studiernas slutskede med högst 2 000 kr. för gymnasiestudier och högst 1 000 kr. för andra studier. Dessa bidrag är emellertid inte tillgängliga för de studerande vid korrespondensinstituten. Just denna kategori vuxenstuderande har emellertid särskilt höga kostnader i studiernas slutskede till följd av deltagande i de oftast inför examensproven absolut nödvändiga preparandkurserna utanför hemorten. Vi föreslår att vuxenutbildningsbidragen göres tillgängliga även för denna kategori studerande.

Vidare synes enligt vår mening stöd böra utgå till de korrespondensstuderande också i form av helt kostnadsfri preparandundervisning. Detta stöd kan lämpligen organiseras i form av ett statligt anslag till korrespondensinstitut som inlägger ansökan härom. Härigenom skulle denna grupp studerande jämföras med dem som går i vuxen- eller kvällsgymnasier.

Vi vill i detta sammanhang ta upp en oformlighet i det nuvarande studiemedelssystemet. Den övre gränsen för att erhålla studiesocialt stöd är 40 år.

Denna övre gräns för erhållande av studiemedel — vars berättigande synes oss med skäl kunna ifrågasättas — måste nödvändigtvis omprövas med det snaraste. Den är oförenlig med det utvidgade studiesociala stöd som vi ovan rekommenderat.

De krav vi här framfört har av oss tidigare framlagts i olika motioner under senare år men inte blivit beaktade. Det finns ingen anledning att längre förvägra de vuxenstuderande jämställdhet i studiesocialt hänseende med övriga kategorier studerande. Reformerna bör därför genomföras snarast möjligt.

Studierådgivning

En väl utbyggd vuxenutbildning medför ofrånkomligen ökade krav på effektiv studierådgivning till de vuxenstuderande. Den enskilde måste ges möjligheter att överblicka de olika utbildningsmöjligheterna. Särskilda organ bör finnas för studierådgivning för vuxna. Den allmänna informationen torde kunna förmedlas genom massmedia. För övrig rådgivning krävs specialorgan. Arbetsförmedlingarna torde här utgöra de bästa instanserna, eftersom studierådgivningen—yrkesvägledningen till stor del måste baseras på arbetsmarknadspolitiska bedömningar. För att rådgivningen skall handhas på rätt sätt krävs emellertid specialutbildning av personalen. En betydande utökning av den lokala servicen på detta område är också erforderlig. Detta kan inte ske utan att man utökar de personella resurserna.

Med hänvisning till vad i motionen anförts hemställer vi,
att riksdagen måtte besluta att

1. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag att den målinriktade vuxenutbildning, som bedrivs i korrespondensinstitut och studieförbunds regi, samordnas med övrig vuxenutbildning i en integrerad och flexibel organisation av vuxenutbildning;

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning och förslag dels om ett radio-TV-korrespondensuniversitet som komplement till nuvarande universitetsorganisation, dels om en flerårsplan för uppbyggnaden av en sådan utbildning;

3. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt förslag beträffande den s. k. särskilda rundradion och dess möjligheter att sända undervisningsprogram;

4. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning om införande av en särskild utbildningskanal i TV (TV-3), med riktpunkten att sändningsmöjligheten bör föreligga under mitten av 1970-talet;

5. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag dels om att professurer inrättas i »pedagogik,

särskilt vuxenpedagogik», *dels* att till dessa knyts institutioner för vuxenpedagogisk forskning, *dels* att lärarutbildning för vuxenundervisning snarast möjligt anordnas;

6. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag att vuxenutbildningsbidrag skall utgå även till korrespondens-studerande för beivrande av preparandkurser samt att undervisningen vid korrespondensinstitutens preparandkurser för real- eller studentexamen i princip skall vara kostnadsfri;

7. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om att privatis-tens examination skall vara kostnadsfri samt begära att Kungl. Maj:t utfärdar föreskrifter härom.

Stockholm i januari 1967

Gunnar Hedlund (cp)

Bertil Ohlin (fp)